УДК 378.147:004

Андрощук Ірина Василівна
доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва
Хмельницький національний університет, м. Хмельницький, Україна
ORCID ID 0000-0002-8054-5574
lemen77@ukr.net

Андрощук Ігор Петрович
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва
Хмельницький національний університет, м. Хмельницький, Україна
ORCID ID0000-0001-5490-1566
lemen77@ukr.net

СКРАЙБІНГ-ПРЕЗЕНТАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті здійснено аналіз основних підходів до визначення сутності поняття «скрайбінг-презентація» та її значення в освітньому процесі. Виокремлено основні переваги скрайбінг-презентацій: оригінальність, можливість багаторазового використання, можливість спілкування з учнями протягом перегляду, ефект паралельного проходження, мінімальна кількість витрат, універсальність візуалізації, ефективність, стислість і образність та ін. Акцентовано увагу на недоліках використання скрайбінг-презентацій в освітньому процесі. З'ясовано, що використання скрайбінг-презентацій дає змогу мотивувати та стимулювати навчально-пізнавальну діяльність учнів, активізувати увагу на базових поняттях, візуалізувати навчальний матеріал у зручну для сприймання та засвоєння форму, що сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу загалом. Наголошено, що скрайбінг дозволяє перетворювати тези лекції в слова й образи, описувати зв'язки і робити змістові акценти на базових поняттях навчального матеріалу. Визначено, що головне завдання означеного способу подачі інформації – динамічно, швидко і якісно донести її до учнівської аудиторії Узагальнено основні види скрайбінгу в залежності від способу розроблення: ручний та комп'ютерний. Зокрема встановлено, що ручний скрайбінг поділяється на такі підвиди: скрайбінг-фасилітацію, аплікаційний, магнітний, фланелеграфний скрайбінг. До видів комп'ютерного скрайбінгу зараховано відео-скрайбінг, мальований, онлайн-скрайбінг. Відзначено, що визначення виду скрайбінгу залежить від дидактичної мети, завдань уроку, технічного забезпечення та рівня підготовленості вчителя до розроблення скрайбінг-презентацій. Встановлено, що, в переважній більшості розробок скрайбінгу, вчителі не дотримуються вимог, що значно знижує ефективність використання скрайбінг-презентацій. Обґрунтовано необхідність визначення чітких вимог до скрайбінгу, які сприятимуть підвищенню ефективності освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти. Виокремлено й схарактеризовано основні групи вимог до скрайбінг-презентації: до змісту; до об'єктів (звукового ряду, зображення, тексту); до дизайну й до її використання.

Ключові слова: скрайбінг-презентація; види; вимоги; зміст; рисунок; інформація; навчальний матеріал; педагог; освітній процес.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. В умовах сучасних змін в освітній галузі, перегляді підходів до організації навчального процесу в закладах загальної середньої освіти згідно Концепції нової української школи [1] постає необхідність у використанні інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій. Саме їх застосування дає змогу забезпечити взаємодію як на особистісному, так і на онлайн рівні між учасниками

© І. В. Андрощук, І. П. Андрощук, 2019.

освітнього процесу. Одним з таких інтерактивних засобів навчання є скрайбінг-презентації. Однак результати аналізу психолого-педагогічної літератури дають змогу стверджувати про відсутність єдиних підходів до визначення сутності й видів скрайбінг-презентацій. Вивчення розробок скрайбінгу вчителями закладів загальної середньої освіти свідчать про необхідність чіткого виокремлення умов, які підвищать ефективність використання скрайбінг-презентацій у начальному процесі. Виникає необхідність у вирішенні цих проблем. Це своєю чергою зумовлює необхідність обґрунтування сутності та значення скрайбінг-презентацій, визначення видів та вимог, яких необхідно дотримуватися під час розроблення різних видів скрайбінгу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті оновлення сучасних підходів до підготовки майбутніх учителів постає необхідність у формуванні конкурентоздатного педагога, який володіє сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями та активно використовує їх у своїй професійній діяльності. З урахуванням цього особливого значення набуває використання скрайбінг-презентацій як інтерактивного засобу навчання в закладах загальної середньої освіти. Питання підвищення якості навчального процесу в закладах загальної середньої освіти досліджували Ю. Бабанський, А. Вашуленко, О. Коберник, М. Корець, М. Курач, В. Курок, В. Мадзігон, Д. Тхоржевський, В. Юрженко, М. Янцур та ін.

Теоретичні засади розроблення і використання інформаційно-комунікаційних технологій висвітлено в працях таких науковців: В. Бикова, О. Балалаєва, Н. Богданова, В. Гущенко, Л. Зоріної, Е. Машбіца, Я. Скрипки, О. Спіріна, В. Шадхіна та ін. Проблемами розроблення безпосередньо скрайбінгу займалися Л. Білоусова, М. Букач, В. Василюк, Р. Гуревич, О. Демчук, Н. Житєньова, Г. Зоріна, Я. Коробейникова, В. Мовчан, В. Редькіна, Т. Сорока, О. Ярмощук та ін.

Цікавим у контексті дослідження є підхід Т. Сороки, згідно якого дослідниця виокремлює основні етапи створення скрайбінг-презентації: складання плану презентації, аналіз основних ідей та візуальних образів презентації, візуалізація матеріалу, таймінг (визначення часу для висвітлення основних положень) [2]. Г. Зоріна та Я. Коробейникова зазначають важливість закладання в скрайбінг-презентації візуалізації образів на основі асоціацій та за допомогою традиційних буквених символів [7]. На думку В. Мовчана, скрайбінг-презентації є дієвим засобом мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів [8]. Дослідники Л. Білоусова й Н. Житєньова виокремили основні вимоги, яким має відповідати розробник скрайбінг-презентацій: володіння навичками візуалізації, тобто вміти робити «видимими» ключові моменти презентації, перетворюючи їх в образи, наочно демонструючи найважливіші смислові зв'язки між поняттями, тезами виступу; володіння навичками спілкування з людьми: вміти підтримувати інтерес до виступу, залучати до процесу, пояснювати необхідність і послідовність дій як своїх, так і тих, що вироблятиме аудиторія; уміння перетворювати свої ідеї в цілісний образ, виділяти головне в потоці інформації [4, с. 42]. На новизні й привабливості цієї технології наголошують О. Ярмощук, В. Василюк, О. Демчук. Науковці зазначають, що саме ці характеристики скрайбінг-презентації дають змогу на її основі організовувати самостійну роботу учнів, спрямовану на опрацювання ними вивченого матеріалу, відтворення власного ставлення до об'єкта навчання. Для підсилення ефективності скрайбінгу, на їх думку, доцільним є його поєднання з інтерактивними методами навчання [20, с. 34].

Однак на недостатньому рівні вивченими і висвітленими в сучасних наукових дослідженнях залишаються питання щодо визначення сутності, видів та вимог до розроблення скрайбінг-презентацій, визначення їх ефективності для освітнього процесу закладів загальної середньої освіти.

Мета статті полягає у визначенні сутність поняття «скрайбінг-презентації» та виокремленні основних груп вимог до розроблення й використання скрайбінг-презентацій, що сприяють підвищенню ефективності освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Зазначимо, що скрайбінг-презентація є сучасним видом презентацій, що характеризується динамічністю та емоційністю. Загалом термін «скрайбінг» походить від англійського слова «scribe», що в перекладі означає накидати ескізи або малюнки[2]. Цей вид презентації дає змогу ілюструвати пояснення педагога у ході його викладу, тобто використовувати ефект «паралельного проходження», який передбачає одночасне демонстрування інформації, яку ми прослуховуємо. На думку О. Ярмощук, В. Василюк, О. Демчук, перевагами скрайбінг-презентації є участь та увага аудиторії; якісне засвоєння інформації та запам'ятовування ключових моментів; зручне сприйняття інформації; можливість безперервного спілкування зі слухачами [20, с. 33]. Важливо відзначити, що візуалізація інформації уможливлює зосередження уваги учнів на головних теоретичних положеннях. Однак, на думку науковців та дослідників, не можна скрайбінг сприймати лише в якості образних малюнків. Скрайбінг-презентація дозволяє наочно продемонструвати свої ідеї, перетворивши їх на графіки, матриці, ієрархічні структури та діаграми. Водночас усі види схем і малюнки складають цілісний динамічний візуальний образ, спрямований на активне сприйняття та засвоєннячнями інформації [3].

Скрайбінг є ефективним засобом викладу навчального матеріалу. Однак не варто забувати про реалізацію дидактичної мети під час викладу нового навчального матеріалу, а не зосереджувати увагу учнів лише на малюнках. Основна мета педагога, який розробляє або використовує у своїй педагогічній діяльності скрайбінг-презентації, – донести до учнів основні поняття, терміни, технологію або пояснити школярам послідовність виконання певних трудових операцій. Як зазначають дослідники [9; 20], аргументи в скрайбінг-презентації мають іти один за одним, у логічній послідовності, а аудиторію необхідно постійно залучати до взаємодії. Використання скрайбінг-презентацій дає змогу мотивувати та стимулювати навчально-пізнавальну діяльність учнів, активізувати увагу на базових поняттях, візуалізувати навчальний матеріал у зручну для сприймання та засвоєння форму.

Зазначимо, що використання скрайбінгу дозволяє перетворювати тези презентації в слова і образи, описувати зв'язки і робити смислові акценти на базових поняттях навчального матеріалу. Учителю, який розробляє скрайбінг-презентацію, не обов'язково володіти технікою класичного малюнка, але він має розуміти, за допомогою яких візуальних образів можна донести до свідомості учнів певний навчальний матеріал. Тобто як правильно і зрозуміло замінювати дієслова та іменники на символи й образи у формі замальовок, щоб доступно донести навчальну інформацію. Однак це потребує певної підготовки та асоціативного мислення у вчителя та учнів.

Саме реалізація принципу наочності забезпечує раціональне поєднання слів та ілюстрацій, яке здатне візуалізувати основні ідеї скрайбінг-презентації. Головне завдання означеного способу подачі інформації – швидко і якісно донести її до учнівської аудиторії. Вагомим позитивним аргументом у використанні скрайбінга, на думку Л. Білоусової та Н. Житєньової, є те, що всі ілюстрації можна підготувати заздалегідь, і це дозволить уникнути непотрібного хвилювання під час проведення самого заходу. Під час створення презентації можуть використовуватися готові картинки, графіки, аудіо- і відеоряд [4].

Тематика скрайб-презентацій може бути різноманітна: це ролики, спрямовані на мотивацію навчально-пізнавальної діяльності; відео на певні теми відповіднодо змісту уроку; рекламні ролики; повідомлення за темою (заміна PowerPoint); розповіді про сучасні технології обробки матеріалів, майстрів та види декоративно-прикладного мистецтва; презентації творчих проектів тощо.

Значна кількість скрайбінг-презентацій, як зазначає М. Букач, створена на теми шкільної програми: це відеосюжети з історії, суспільствознавства, етнографії, психології, англійської мови та трудового навчання. За допомогою скрайбінга можна «екранізувати» вірші, казки, загадки [5]. Зазначимо, що скрайбінг можна використовувати в закладах загальної середньої освіти під час вивчення різних навчальних предметів, незалежно від їх типу та теми уроку. Він є універсальним засобом під час пояснення нового матеріалу і перевірки засвоєного матеріалу; може бути використаним як засіб узагальнення вивченого, як домашнє завдання або «мозковий штурм» і рефлексія на уроці. Найбільш перспективним є використання скрайбінг-презентацій у проектній діяльності. Тут необхідно наголосити, що до їх розроблення доцільно залучати учнів. Це сприятиме розвитку їхньої уяви, творчого мислення, формуванню умінь чітко й логічно викладати основні положення своєї доповіді у візуалізованій формі.

Зазначимо, що на сьогодні існують різні підходи до визначення видів скрайбінгу. Зокрема Л. Білоусова, Н. Житєньова виділяють такі види скрайбінгу: мальований, аплікаційний, магнітний, фланелеграфний та комп'ютерний [4, с. 44]. О. Ярмощук, В. Василюк, О. Демчук розрізняють фасилітацію і відеоскрайбінг [20, с. 32]. Подібної точки зору дотримується Т. Сорока, яка виділяє скрайбінг-презентацію та відеоскрайбінг [2]. Результати аналізу психолого-педагогічних джерел [2; 4; 6; 7; 20] дозволили узагальнити їх та визначити основні види скрайбінга.

Розглянемо детальніше визначені види скрайбінга. Класичним є ручний скрайбінг, коли голос за кадром розповідає, а рука в кадрі малює зображення, яке ілюструє пояснення вчителя. У такому скрайбінгу використовуються, як правило, аркуші паперу або презентаційна дошка, кольорові олівці, маркери, фломастери, пензлі і фарби, а також елементи аплікації. Зазначимо, що унікальний скрайбінг можна створити навіть за допомогою малюнків на піску [7].

За способом подачі інформації ручний скрайбінг розподіляють на скрайбінг-фасилітацію, аплікаційний, магнітний та фланелеграфний скрайбінг.

Скрайбінг-фасилітація передбачає переведення інформації з словесної форми у візуальну та фіксування її в режимі реального часу. Вчитель на очах учнівської аудиторії замальовує основні ідеї та ключові моменти презентації нового навчального матеріалу, конференції, замінюючи слова картинками, схемами, графіками. Необхідно відзначити, що, на думку дослідників, будь-який учитель, пояснюючи навчальний матеріал з крейдою біля дошки, по суті є таким скрайбером-фасилітатором. Зазначимо, що позитивним моментом використання скрайбінг-фасилітації є активне залучення до процесу створення презентації учнів, що дає їм можливість висловлювати власні думки, креативні ідеї.

Наступним видом ручного скрайбінга є аплікаційний. За основу слайда цього виду скрайбінга беруть аркуш паперу або будь-який інший фон, а в кадрі викладаються (наклеюються) готові зображення відповідно до тексту, який озвучується.

Подібним до аплікаційного скрайбінга є магнітний скрайбінг. Єдина відмінність магнітного скрайбінга полягає в тому, що готові зображення кріпляться магнітами на презентаційну магнітну дошку.

Зазначимо, що одним із найменш популярних різновидів ручного скрайбінга є фланелеграфний, який використовується не так часто, як вказані вище види скрайбінга. Під час презентацій цього виду використовується фланелеграф.

Найбільш поширеними є різні види комп'ютерного скрайбінга. Їх головними рисами є створення скрайбінг-перезентацій з використанням комп'ютера. Комп'ютерний скрайбінг поділяється на відео-скрайбінг, мальований скрайбінг, онлайн-скрайбінг.

Відмітимо, що на сьогодні найбільшого розповсюдження набув відео-скрайбінг, який передбачає створення навчального відеоролика. Цей спосіб створення відео-скрайбінга нескладний, але вимагає затрат часу і наявності у педагогів відповідних практичних умінь та навичок.

Класичним видом комп'ютерного скрайбінга є мальований. Його характерною особливістю є наявність в кадрі руки, що малює картинки, піктограми, схеми, діаграми, записує базові поняття навчального матеріалу одночасно з текстом, який звучить за кадром. З метою надання ефекту паралельного подання відео і звукового ряду час фіксування зображення на екрані прискорюють у 2-4 рази [8].

Особливістю створення онлайн-скрайбінга є використання спеціальних онлайн-сервісів, наприклад, PowToon, GoAnimate, PowToon, Wideo, Moovly і VideoScribe. Зазначимо, що найпростіший скрайбінг можна створити навіть за допомогою програми PowerPoint, у якій анімовані зображення на слайдах з'являються поступово, у відповідності з розповіддю «за кадром». Тобто застосовується основний принцип скрайбінг-презентації – «ефект паралельного проходження».

Отже, практично будь-яке творче завдання може бути представлено у вигляді одного з видів скрайбінга: починаючи з виготовлення вітальної листівки і закінчуючи навчальним мультфільмом. Зазначимо, що головне завдання скрайбінг-презентації полягає в донесенні інформації у цікавій та доступній формі для сприймання учнями, що сприятиме кращому її запам'ятовуванню й засвоєнню. Для реалізації цього завдання використовуються різні типи зображень: малюнки, піктограми, символи, окремі ключові слова (написи, гасла), схеми і діаграми. В залежності від виду скрайбінга, обраного вчителем, він може вміщатися як на одному аркуші, так і на кількох. Важливо, щоб, дивлячись на скрайб-малюнки, учень міг відтворити в пам'яті розповідь, яку він почув на уроці. Якщо вчителем правильно використано вид скрайбінга, підібрані в міру і оптимально малюнки, це не складе особливих труднощів. Тому важливо для вчителя пам'ятати не «як» малювати, а «що» малювати. Однак не можна забувати і за аудіоряд, як важливий елемент скрайбінга.

На позитивних аспектах використання скрайбінг-презентацій наголошувало багато науковців й дослідників. Зокрема М. Букач відзначає, що скрайбінг-презентація дає змогу привернути увагу слухачів, забезпечити їх додатковою інформацією та виокремити головні моменти доповіді [5]. О. Ярмощук, В. Василюк й О. Демчук вказують на залученні різних органів чуття: слуху і зору, а також уяви людини, що сприяє кращому розумінню і запам'ятовуванню. Тобто, на думку науковці, скрайбінг являє собою такий алгоритм дій: слухове сприйняття → синтез → засвоєння ідей → їх відтворення [20]. Зауважимо, що використання скрайбінг-презентацій має багато позитивного. На основі аналізу інформаційних джерел [2; 4; 5; 9; 20], нами виокремлено переваги використання скрайбінг-презентацій в освітньому процесі.

До основних переваг скрайбінг-презентацій належать:

– ефективність (за короткий проміжок часу можна доступно і якісно пояснити матеріал, донести ідею);

– універсальність візуалізації (мова малюнка зрозуміла всім, тобто скрайбінг певною мірою виступає універсальною мовою спілкування, а отже, й навчання);

– мінімальна кількість витрат (для того, щоб створити найпростіший скрайбінг, достатньо поверхні (дошка або аркуш паперу) і кольорових маркерів; щоб зняти, озвучити, змонтувати і викласти в Інтернет відео – комп'ютер, монітор, колонки, мікрофон, екран, камера);

– якісне засвоєння інформації та запам'ятовування ключових моментів презентації (забезпечується взаємозв'язком вербальної та візуальної інформації й сприяє легкому її відновленню в пам'яті);

– можливість безперервного спілкування з учнями протягом перегляду скрайбінг-презентації;

– можливість використовувати скрайбінг у подальшій роботі в якості огляду всієї отриманої інформації;

– ефект паралельного проходження (звуковий ряд ілюструється образами практично одночасно, що сприяє якісному засвоєнню матеріалу);

– багаторазове використання скрайбінг-презентації;

– незвичайність, оригінальність у сучасних умовах;

– стислість і образність.

Аналіз психолого-педагогічної літератури й досвіду роботи вчителів, незважаючи на позитивні сторони, дав змогу виокремити й недоліки скрайбінг-презентації. До таких нами зараховано:

– великі часові витрати: написання сценарію, малювання, звуковий ряд, зйомки, монтаж фільму можуть зайняти кілька днів;

– технічні труднощі: не в кожному навчальному кабінеті, бібліотеці є відеокамера, презентаційна дошка та штатив для відеозйомки.

У наш час скрайбінг-презентації активно використовуються педагогами в закладах загальної середньої освітина різних уроках, під час вивчення різних навчальних предметів. Зазначимо, що їх використання обумовлено перш за все необхідністю пошуку засобів, що сприяють кращому сприйманнюй засвоєнню навчального матеріалу. Однак не всі вчителі дотримуються вимог, які висуваються до розроблення скрайбінг-презентацій. Тому доцільно проаналізувати скрайбінг-презентації, які використовуються в закладах загальної середньої освіти та виявити їх відповідність обґрунтованим вимогам. Відзначимо, що під час аналізу зразків розробок скрайбінг-презентацій нам не вдалось знайти розробки до всіх навчальних дисциплін. Переважна більшість розробок скрайбінг-презентацій стосувалася української та англійської мови. Результати загального аналізу скрайбінг-презентацій за визначеними вимогами наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати аналізу скрайбінг-презентацій, розроблених учителями

Вимоги / **Назва**	**Вимоги до змісту**	**Вимоги до об'єктів**			**Вимоги до дизайну**	**Вимоги до використання**
		Вимоги до звукового ряду	*Вимоги до зображень*	*Вимоги до тексту*		
Скрайбінг-презентація «Мистецтво» (автор Ю. Харченко) [10]	+	+	–	–	–	+

Скрайбінг-презентація Послідовність виготовлення мальованки (автор В. Душко) [11]	+	+	–	–	+	–
Скрайбінг-презентація «Українська мова. Лексика» (автор М.Турбінська) [12]	+	+	+	_	+	_
Скрайбінг-презентація «Про дистанційне навчання» (автор С. Попель) [13]	+	+	+	+	–	–
Скрайбінг-презентація «Частина мови – іменник» (автор Л. Майборода) [14]	–	+	–	+	–	+
Скрайбінг-презентація «Глобальні проблеми людства» (автор Г. Колесник) [15]	+	+	+	–	+	+
Скрайбінг-презентація на вірш «Дощ» М. Рильського (автор Н. Шеденко) [16]	–	+	–	+	–	+
Скрайбінг-презентація «Мережеві технології для вчителя-філолога» (автор Т. Пересунько) [17]	+	+	–	+	–	+
Скрайбінг-презентація «Попереднє сервірування столу до сніданку» (автор Т. Крутько) [18]	+	+	–	–	–	+
Скрайбінг-презентація «Алгоритм та його властивості» (автор Балабайко Н.М.) [19]	+	+	–	–	–	+

Результати аналізу розробок скрайбінг-презентацій [10-19] свідчать, що вчителі не враховують вимог, які підвищують ефективність їх використання. Це зумовлено, на нашу думку, перш за все відсутністю єдино прийнятих вимог до скрайбінг-презентацій.

Тому, на основі аналізу психолого-педагогічних джерел [2; 5; 7; 8; 20], було здійснено спробу виділити основні три групи вимог, до яких нами зараховано:

- вимоги до змісту скрайбінг-презентації;
- вимоги до об'єктів скрайбінг-презентації (звукового ряду, зображення, тексту);
- вимоги до дизайну та до її використання.

Розглянемо кожну з визначених груп вимог більш детально.

Вимоги до змісту скрайбінг-презентації охоплюють: відповідність змісту презентації поставленим дидактичним цілям і завданням; дотримання прийнятих правил орфографії, пунктуації, скорочень і правил оформлення тексту; достовірність представленої інформації; лаконічність інформації в кадрі; завершеність (зміст кожної частини інформації логічно завершено); об'єднання семантично пов'язаних інформаційних елементів у групи; стислість і лаконічність викладу, максимальна інформативність змісту; наявність не більше одного логічного наголосу (почервоніння, яскравість, обведення, миготіння, рух).

Для успішного використання скрайбінг-презентацій необхідно враховувати *вимоги до його основних об'єктів*. До основних об'єктів, які виділяють у скрайбінг-презентації, належать: звуковий ряд, зображення та текст. Відзначимо, що для кращого сприйняття скрайбінг-презентацію доцільно озвучити. *Вимоги до звукового ряду* охоплюють: наявність аудіоряду (голосу за кадром); якість музичного ряду (ненав'язливість музики, відсутність сторонніх шумів). Наступним важливим об'єктом скрайбінг-презентації є зображення, які сприяють кращому сприйняттю та усвідомленню навчального матеріалу. Враховуючи це, основними *вимогами до зображень* у скрайбінг-презентаціях є: використання тільки оптимізованих зображень; їх відповідність віковим особливостям учнів та змісту; зображення скрайбінг-презентації повинні відтворюватись послідовно (за сценарієм); зображення скарйбінг-презентайції мають бути мінімально збереженими, без явного промальовування деталей, тобто досить схематичними; зображеннями потрібно заповнювати слайд зліва направо та зверху вниз; розміри кожного зображення на слайді не повинні бути занадто дрібними, але при цьому повинні уміщатися в слайд; вони мають бути зрозуміли;та якісними (контраст зображення по відношенню до фону; відсутність «зайвих» деталей на фотографії або картинці, яскравість і контрастність зображення, однаковий формат файлів); необхідно дотримуватись обґрунтованості та раціональності використання графічних об'єктів.

Наступною групою є *вимоги до оформлення тексту.* Зокрема це такі: співвідношення товщини основних штрихів шрифту до їх висоти орієнтовно становить 1:5; найбільш зрозуміле співвідношення розміру шрифту до проміжків між літерами: від 1:0,375 до 1:0,75; відстань між рядками усередині абзацу 1,5, а між абзацами – 2 інтервали; читання тексту на тлі слайда презентації (текст має бути виразно видно на тлі слайда, використання контрастних кольорів для фону і тексту); кегль шрифту має відповідати віковим особливостям учнів і бути не меншим за 24 пункти; доцільно використовувати шрифти без зарубок (їх легше читати) і не більше 1–2 видів шрифту; підкреслення використовувати лише в гіперпосиланнях; текст має бути простим і стислим, максимально наближеним до усного мовлення; не повинно бути довгих речень з великою кількістю слів – оптимальний обсяг тексту до кожного епізоду (слайда) 5–7 речень; текст скрайбінг-презентації має бути цікавим та викладатись у логічній послідовності.

Л. Білоусова та Н. Житєньова [4] зазначають, що успішність використання скрайбінг-презентацій залежить від їх дизайну. Саме тому під час розробки слід дотримуватись таких *вимог до дизайну*: використання єдиного стилю оформлення, який відповідає змісту презентації; використання для фону скрайбінг-презентації

психологічно комфортних тонів; фон повинен бути елементом заднього (другого) плану: виділяти, відтіняти, підкреслювати інформацію, розміщену в кадрі, але не затуляти її; використання не більше трьох кольорів на одному слайді (один для фону, другий для тексту, третій для зображення); відповідність шаблону представленій темі (у деяких випадках може бути нейтральним); розташування інформації в кадрі (переважно горизонтальне, зверху вниз по головній діагоналі); розташування найбільш важливої інформації в центрі екрана; розташування напису під картинкою (з умови її наявності в кадрі); форматування тексту по ширині; уникнення «рваних» країв тексту; доцільність використання анімаційних ефектів.

Для більш ефективного засвоювання навчального матеріалу учнями слід дотримуватись *вимог до використання* скрайбінг-презентації: забезпечення всіх рівнів комп'ютерної підтримки: індивідуальної, групової, фронтальної роботи учнів; педагогічна доцільність використання презентації; врахування санітарних вимог до використання технічних засобів (тривалість безперервної роботи за комп'ютером для учнів 1-х класів має становити не більше 10 хв., для учнів 2–4-х класів – 15 хв.; тривалість безперервного перегляду відеопрезентації– не більше 20 хв.); творчий, оригінальний підхід до створення скрайбінг-презентації; скрайбінг-презентація не повинна бути монотонною і громіздкою (оптимальна тривалість від 3 до 9 хвилин).

Запропоновані нами вимоги були враховані для розробки й використання скрайбінг-презентації на уроках трудового навчання в 7 класах у закладах загальної середньої освіти м. Хмельницького. Враховуючи обґрунтовані вимоги, розроблено скрайбінг-презентації, які використовувались під час пояснення нового матеріалу, на етапі закріплення нових знань, під час вступного інструктажу. Крім цього скрайбінг-презентації учні також використовували з метою повторення навчального матеріалу. Їх використання забезпечило усвідомлене, системне та візуалізоване сприйняття учнями навчального матеріалу, краще його запам’ятовування та відтворення, а також підвищення інтересу до уроків трудового навчання, що своєю чергоюсприяло підвищенню рівня знань і умінь учнів з трудового навчання загалом. Показ скрайбінг-презентацій, за необхідності, супроводжувався коментуванням, що сприяло кращому засвоєнню навчального матеріалу учнями. Зазначимо, що під час презентування і захисту своїх проектів учні також залучалися до створення власних скрайбінг-презентації.

Після впровадження скрайбінг-презентацій на уроках трудового навчання було здійснено підсумковий зріз знань учнів контрольних (навчальний процес здійснювався без використання скрайбінг-презентацій) та експериментальних (навчальний процес здійснювався з використанням скрайбінг-презентацій) класів. Результати подані в табл. 2.

Таблиця 2

Розподіл учнів 7 класів за рівнями сформованості знань і вмінь

Навчальні заклади	**Рівні знань і вмінь учнів**											
	Експериментальні класи						*Контрольні класи*					
	високий		середній		низький		високий		середній		низький	
	Абс	%	Абс	%	Абс	%	Абс	%	Абс	%	Абс	%
Спеціалізована загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 27 імені Дмитра Іваха м. Хмельницького	86	43,65	72	36,55	39	19,8	77	36,82	80	39,81	47	23,37

Технологічний багатопрофільний ліцей з загальноосвітніми класами м. Хмельницького імені Артема Мазура	77	41,84	65	35,33	42	22,83	70	36,46	71	36,98	51	26,56
Навчально-виховний комплекс № 10 м. Хмельницького	95	47,03	59	29,21	48	23,76	75	37,69	57	28,64	67	33,67
Разом	258	44,25	196	33,62	29	22,13	219	36,99	208	35,14	165	27,87

Як свідчать результати, наведені в таблиці 2, помітна позитивна динаміка знань і вмінь учнів на уроках трудового навчання в експериментальних класах у порівнянні з контрольними. Приріст учнів з високим рівнем знань і вмінь в експериментальній групі у порівнянні з контрольною становить 7,26 %%, з середнім і низьким рівнями кількість учнів в експериментальних класах відповідно зменшилася на 1,52 % та 5,74 %.

Отже, для того, щоб скрайбінг-презентація була максимально ефективна у використанні та навчальний матеріал, який подається у презентації, добре сприймався та запам’ятовувався учнями, вчителям потрібно дотримуватись чітко визначених вимог до розроблення скрайбінг-презентацій.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, на сьогодні немає єдиного визначення поняття скрайбінг-презентації. Однак більшість дослідників, які вивчають це явище, схиляються до думки, що скрайбінг-презентація є новітньою технікою презентації, яка передбачає ілюстрування розповіді або пояснення малюнками, схемами, звуковим супроводом. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури встановлено що немає єдиної класифікації скрайбінг-презентацій. Найбільш поширеним є поділ скрайбінг-презентацій на такі види: ручний та комп’ютерний, своєю чергою ручний поділяється на скрайбінг-фасилітацію, аплікаційний, магнітний, фланелеграфний, а комп’ютерний поділяється на відео-скрайбінг, мальований та онлайн-скрайбінг. Виявлено основні переваги та недоліки скрайбінг-презентацій. Зокрема до переваг належать: ефективність, універсальність візуалізації, мінімальна кількість витрат, якісне засвоєння інформації та запам'ятовування ключових моментів презентації, можливість безперервного спілкування з учнями протягом перегляду скрайбінг-презентації, можливість використовувати скрайбінг у подальшій роботі, ефект паралельного проходження, багаторазове використання скрайбінг-презентації, незвичайність, оригінальність у сучасних умовах, стисліть і образність. Основними недоліками є: великі часові витрати та технічні труднощі. Виділено основні групи вимог до скрайбінг-презентації: вимоги до змісту скрайбінг-презентації, вимоги до об’єктів скрайбінг-презентації (звукового ряду, зображення, тексту); вимоги до дизайну та до її використання.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробці методики використання скрайбінг-презентацій в освітньому процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

[1] Концепція Нової української школи. [Електронний ресурс]. Доступно: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf. Дата звернення: Серп. 18, 2018.

[2] Т. В. Сорока, "Скрайбінг як сучасна форма візуалізації навчального матеріалу". *Географія*, № 15–16, 2015. [Електронний ресурс]. Доступно: http://journal.osnova.com.ua/download/13-284-51806.pdf. Дата звернення: Серп. 22, 2018.

[3] Л. М. Кошкина, Скрайб-презентация. Учительський журнал он-лайн, 2015. [Електронний ресурс]. Доступно: http://www.teacherjournal.ru/skrajb-prezentacziya.html?start=12. Дата звернення: Серп. 19, 2018.

[4] Л. І. Білоусова, Н. В. Житєньова, "Візуалізація навчального матеріалу з використанням технології скрайбінг у професійній діяльності вчителя". *Фізико-математична освіта*, т. 1, с. 39–47, 2016. [Електронний ресурс]. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/fmo_2016_1_6. Дата звернення: Серп. 20, 2018.

[5] М. Букач, "Скрайб як засіб візуалізації". *Трудова підготовка в закладах освіти*, т. 3, с. 21–22, 1999.

[6] Р. Гуревич, Д. Коломієць, "Види скрайбінг-презентацій". *Трудова підготовка в закладах освіти*, т. 1, 1999.

[7] Г. Зоріна, Я. Коробейникова, Застосування скрайбінгу при викладанні туризмознавчих дисциплін, 2017. [Електронний ресурс]. Доступно: http://www.cuspu.edu.ua/images/conf-2017-04/s4/4-Зоріна_тези.pdf. Дата звернення: Серп. 18, 2018.

[8] В. І. Мовчан, "Розвиток візуального мислення майбутніх учителів початкової школи засобами скрайбінг". *Вісник Черкаського університету*, т. 5, 2017. [Електронний ресурс]. Доступно: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=25&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjIh7-d_87dAhXCCSwKHR00A3U4FBAWMAR6BAgBEAI&url=http%3A%2F%2Fped-ejournal.cdu.edu.ua%2Farticle%2Fdownload%2F2131%2F2217&usg=AOvVaw0yPzheZiJb6_ZKrgTNFdct. Дата звернення: Серп. 26, 2018.

[9] Скрайбинг — новейшая техника презентации. [Електронний ресурс]. Доступно: https://ru.osvita.ua/school/scribing/51803/. Дата звернення: Серп. 21, 2018.

[10] Скрайб презентація на тему "Мистецтво" (Харченко Ю. Ю.). [Електронний ресурс]. Доступно: https://www.youtube.com/watch?v=mo4WFuG-5lU/. Дата звернення: Жовт. 11, 2018.

[11] Скрайбінг презентація "Послідовність виготовлення мальованки" (автор Душко В.). [Електронний ресурс]. Доступно: https://www.youtube.com/watch?v=rCyHQmTEbC4/. Дата звернення: Жовт. 16, 2018.

[12] Скрайбінг презентація "Українська мова. Лексика" (автор Турбінська М. С.). [Електронний ресурс]. Доступно: https://www.youtube.com/watch?v=NYCa3caG9NA/. Дата звернення: Жовт. 15, 2018.

[13] Скрайбінг- презентації "Про дистанційне навчання" (автор Попель С. М.). [Електронний ресурс]. Доступно: https://www.youtube.com/watch?v=zobJcwcec_E&feature=youtu.be/. Дата звернення: Жовт. 13, 2018.

[14]Скрайбінг-презентація"Частина мови - іменник" (автор Майборода Л.). [Електронний ресурс]. Доступно: https://www.youtube.com/watch?v=Qd8G1nFDuzA/. Дата звернення: Жовт. 13, 2018.

[15] Скрайбінг-презентація"Глобальні проблеми людства" (автор Колесник Г.). [Електронний ресурс]. Доступно: https://www.youtube.com/watch?v=IGPBs79IAxI/. Дата звернення: Жовт. 13, 2018.

[16] Скрайб-презентація на вірш "Дощ" М. Рильського (автор Шеденко Н.). [Електронний ресурс]. Доступно: https://www.youtube.com/watch?v=0heWv_BPOTg/. Дата звернення: Жовт. 14, 2018.

[17] Скрайбінг-презентація "Мережеві технології для вчителя-філолога" (автор Пересунько Т.). Доступно: https://www.youtube.com/watch?v=m5nPy8MNvqQ/. Дата звернення: Жовт. 14, 2018.

[18] Скрайбінг-презентація "Попереднє сервірування столу до сніданку" (автор Крутько Т. О.). Доступно: https://www.youtube.com/watch?v=mNdsySjuTlQ/. Дата звернення: Жовт. 14, 2018.

[19] Скрайбінг-презентація "Алгоритм та його властивості" (автор Балабайко Н. М.). Доступно: https://www.youtube.com/watch?v=Sfr92ezBAlc/. Дата звернення: Жовт. 14, 2018.

[20] О. О. Ярмощук, В. М. Василюк, О. О. Демчук, "Використання скрайбінгу як активного методу навчання на заняттях зі студентами спеціальності "Фізичне виховання". *Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти*, т. 1, 2017. [Електронний ресурс]. Доступно: http://journals.uran.ua/apppfo. Дата звернення: Серп. 18, 2018.

Матеріал надійшов до редакції 23.09.2018 р.

СКРАЙБИНГ-ПРЕЗЕНТАЦИЯ КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В УЧРЕЖДЕНИЯХ ОБЩЕГО СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Андрощук Ирина Васильевна
доктор педагогических наук, доцент,
профессор кафедры технологического и профессионального обучения и декоративного искусства
Хмельницкий национальный университет, г. Хмельницкий, Украина
ORCID ID 0000-0002-8054-5574
lemen77@ukr.net

Андрощук Игорь Петрович
кандидат педагогических наук, доцент
заведующий кафедрой технологического и профессионального обучения и декоративного искусства
Хмельницкий национальный университет, г. Хмельницкий, Украина
ORCID ID0000-0001-5490-1566
lemen77@ukr.net

Аннотация. В статье осуществлен анализ основных подходов к определению сущности понятия «скрайбинг-презентация» и ее значению в образовательном процессе. Выделены основные преимущества скрайбинг-презентаций: оригинальность, возможность многократного использования, возможность общения с учениками в течение просмотра, эффект параллельного прохождения, минимальное количество затрат, универсальность визуализации, эффективность, краткость и образность и др. Акцентировано внимание на недостатках использования скрайбинг-презентаций в образовательном процессе. Установлено, что использование скрайбинг-презентаций позволяет мотивировать и стимулировать учебно-познавательную деятельность учащихся, активизировать внимание на базовых понятиях, визуализировать учебный материал в удобную для восприятия и усвоения форму, что способствует повышению эффективности образовательного процесса в целом. Отмечено, что скрайбинг позволяет превращать тезисы лекции в слова и образы, описывать связи и делать смысловые акценты на базовых понятиях учебного материала. Определено, что главная задача указанного способа подачи информации – динамично, быстро и качественно донести её до учащихся. Обобщены основные виды скрайбинга в зависимости от способа разработки: ручной и компьютерный. В частности установлено, что ручной скрайбинг разделяется на такие подвиды: скрайбинг-фасилитацию, аппликационный, магнитный, фланелеграфный скрайбинг. К видам компьютерного скрайбинга отнесено: видео-скрайбинг, рисованный, онлайн-скрайбинг. Отмечено, что определение вида скрайбинга зависит от дидактической цели, задач урока, технического обеспечения и уровня подготовленности учителя к разработке скрайбинг-презентаций. Установлено, что в подавляющем большинстве разработок скрайбинга, учителя не соблюдают требования, что значительно снижает эффективность использования скрайбинг-презентаций. Обоснована необходимость определения четких требований к скрайбинг-презентациям, которые бы способствовали повышению эффективности образовательного процесса в учреждениях общего среднего образования. Выделены и охарактеризованы основные группы требований к скрайбинг-презентации: к содержанию; к объектам (звукового ряда, изображения, текста); к дизайну и к ее использованию.

Ключевые слова: скрайбинг-презентация; виды; требования; содержание; рисунок; информация; учебный материал; педагог; образовательный процесс.

SCRIBING AS A MEANS OF ENHANCING THE EDUCATIONAL PROCESS IN SECONDARY SCHOOL

Iryna V. Androshchuk
Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Professor of the Department of Technological and Professional Education and Decorative Arts
Khmelnytskyi National University, Khmelnitsky, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-8054-5574
lemen77@ukr.net

Ihor P. Androshchuk
PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Head of the Department of Technological and Professional Educationand Decorative Arts
Khmelnytskyi National University, Khmelnitsky, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-5490-1566
lemen77@ukr.net

Abstract. The article analyzes the main approaches to defining the concept of scribing and its role in the educational process. It also singles out the following main advantages of scribing: originality, multiple-use, feedback from students, participation effect, cost-effectiveness, universal visualization, efficiency, concision and figurality, etc. Specific attention is paid to the disadvantages of using scribing in the educational process. It is found out that scribing motivates pupils to study, makes it possible to increase their attention to basic concepts and present educational material effectively, which contributes to enhancing the effectiveness of the educational process as a whole. It is specified that scribing can transform lecture notes into words and images, describe the relations and semantically highlight the basic concepts of educational material. It is revealed that it aims to present information in a dynamic, fast and quality way. Depending on the method of their elaboration, the main types of scribing (hand-made and automated) are generalized. It is clarified that hand-made scribing is divided into the following types: facilitation scribing, application scribing, magnet scribing and flannel graph scribing, whereas automated scribing includes video scribing, hand-drawn scribing and online scribing. It is stated that the type of scribing depends on a didactic goal and objectives of the lesson, technical facilities and the teacher's skills needed to work with scribing. It is proved that most teachers do not comply with the main requirements while working with scribing, which in turn may result in its low effectiveness. The article justifies the importance of setting out clear requirements for scribing, which should contribute to enhancing the effectiveness of the educational process in secondary education institutions. It also singles out and describes the main groups of requirements for scribing, namely, content characteristics, specific characteristics (audio settings, image setting and text settings), design and use.

Keywords: scribing; types; requirements; content characteristics; figure; information; educational material; educator; educational process.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

[1] The Concept of the New Ukrainian School. [Online]. Available: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf. Accessed on: August 18, 2018 (in Ukrainian).

[2] T. V. Soroka, "Scribing as a modern way to visualize educational material".*Geography*, vol. 15–16, 2015.[Online]. Available: http://journal.osnova.com.ua/download/13-284-51806.pdf. Accessed on: August 22, 2018 (in Ukrainian).

[3] L. M. Koshkina, Scribing. Teacher's grade book online, 2015. [Online]. Available: http://www.teacherjournal.ru/skrajb-prezentacziya.html?start=12. Accessed on: August 19, 2018 (in Russian).

[4] L. I. Bilousova, N. V. Zhyttienova, "Educational material visualization with the use of scribing as part of teacher's professional activities".*Physical and mathematical education*, vol. 1, pp. 39–47, 2016.[Online]. Available: http://nbuv.gov.ua/UJRN/fmo_2016_1_6. Accessed on: August 20, 2018 (in Ukrainian).

[5] M. Bukach, "Scribing as a means of visualization".*Design and technology lessons in educational institutions*, vol. 3, pp. 21–22, 1999 (in Ukrainian).

[6] R. Hurevych, D. Kolomiiets, "The types of scribing".*Design and technology lessons in educational institutions*, vol. 1, 1999 (in Ukrainian).

[7] H. Zorina, Ya. Korobeinykova, Introducing scribing to teaching hospitality courses, 2017. [Online]. Available: http://www.cuspu.edu.ua/images/conf-2017-04/s4/4-Зоріна_тези.pdf. Accessed on: August 18, 2018 (in Ukrainian).

[8] V. I. Movchan, "Developing visual thinking in future primary school teachers by means of scribing". *The Bulletin of Cherkasy University*, vol. 5, 2017.[Online]. Available: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=25&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjIh7-d_87dAhXCCSwKHR00A3U4FBAWMAR6BAgBEAI&url=http%3A%2F%2Fped-

ejournal.cdu.edu.ua%2Farticle%2Fdownload%2F2131%2F2217&usg=AOvVaw0yPzheZiJb6_ZKrgTNFdct. Accessed on: August 26, 2018 (in Ukrainian).

[9] Scribing as the most modern way to present information. Available: https://ru.osvita.ua/school/scribing/51803/. Accessed on: August 21, 2018 (in Russian).

[10] Scribing presentation on art (Yu. Kharchenko). Available: https://www.youtube.com/watch?v=mo4WFuG-5lU/. Accessed on: October 11, 2018 (in Ukrainian).

[11] Scribing presentation on the Sequence of Making a Brush-Painted Easter Egg (V. Dushko). Available: https://www.youtube.com/watch?v=rCyHQmTEbC4/. Accessed on: October 16, 2018 (in Ukrainian).

[12] Scribing presentation on the Ukrainian Language. Lexis (M. Turbinska). Available: https://www.youtube.com/watch?v=NYCa3caG9NA/. Accessed on: October 15, 2018 (in Ukrainian).

[13] Scribing presentations on Distance Learning (S. Popel). Available: https://www.youtube.com/watch?v=zobJcwcec_E&feature=youtu.be/. Accessed on: October 13, 2018 (in Ukrainian).

[14] Scribing presentation on the Noun as Part of Speech (L. Maiboroda). Available: https://www.youtube.com/watch?v=Qd8G1nFDuzA/. Accessed on: October 13, 2018 (in Ukrainian).

[15] Scribing presentation on the Global Issues of the Mankind (H. Kolesnyk). Available: https://www.youtube.com/watch?v=IGPBs79IAxI/. Accessed on: October 13, 2018 (in Ukrainian).

[16] Scribing presentation on the poem “Doshch” (Rain) byM. Rylsky (N. Shedenko). Available: https://www.youtube.com/watch?v=0heWv_BPOTg/. Accessed on: October 14, 2018 (in Ukrainian).

[17] Scribing presentation on “Network Technologies for Language Teachers (T. Peresunko). Available: https://www.youtube.com/watch?v=m5nPy8MNvqQ/. Accessed on: October 14, 2018 (in Ukrainian).

[18] Scribing presentation on Laying the Table for Breakfast (T. Krutko). Available: https://www.youtube.com/watch?v=mNdsySjuTlQ/. Accessed on: October 14, 2018 (in Ukrainian).

[19] Scribing presentation on Algorithm and Its Properties (N. Balabaiko). Available: https://www.youtube.com/watch?v=Sfr92ezBAlc/. Accessed on: October 14, 2018 (in Ukrainian).

[20] O. O. Yarmoshchuk, V. M. Vasyliuk, O. O. Demchuk, “Scribing as an active method of teaching physical education students”. *Relevant issues in pedagogy, psychology and professional education,* vol. 1, 2017. [Online]. Available: http://journals.uran.ua/apppfo. Accessed on: August 18, 2018 (in Ukrainian).

(cc) BY-NC-SA

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.